

Mera je polna

Pred dobrimi tremi meseci so v tržaških studijih italijanske radiotelevizijske ustanove RAI začeli dnevno pripravljati in oddajati nekaj manj kot polurni televizijski program v slovenskem jeziku. Na te oddaje smo Slovenci v Italiji čakali celih 20 let, saj je rimski parlament bil odobril ustrezni zakon že leta 1975.

Dogaja pa se, da velika večina Slovencev v Italiji žal še vedno čaka na izvajanje natančnega določila tega zakona. Program, ki ga dnevno pripravljajo v tržaških televizijskih studijih, lahko namreč gledajo le Slovenci, ki biva-jo v nekaterih tržaških mestnih četrtih, medtem ko ga povsod drugod po Tržaškem sploh ne moreš videti, da Goriške in ostalega zainteresiranega območja Furlanije Julijske krajine niti ne omenjamo.

Pred tremi meseci so nas RAI in njeni predstavniki tolažili, češ naj potrpiamo, ker se tehnične ovire že odpravljajo in da bo vidljivost slovenskih oddaj v kratkem zagotovljena. Od tedaj so potekali trije meseci (in še nekaj dni več), obljube pa niso bile izpolnjene.

Kot smo slišali, radiotelevizijska ustanova RAI baje že prejema od predsedstva rimske vlade odškodnino, kot jo določa pogodba, sklenjena že za časa ministrskega predsednika Amata! Glede na dejansko stanje bi pristojna nadzorna oblast morala zato po našem preučiti, če je takšno ravnanje sploh zakonito.

Prav dobro vemo, da so slovenske televizijske oddaje lahko stekle le po zaslugi skupine entuziastov pri Radiu Trst A. Podjetje namreč ni poskrbelo, da bi se časnikarski, programski in upravniki kadri pravočasno primerno okrepili. Še vedno pa je vse začasno, medtem ko dnevi neusmiljeno tečejo!

Razmere pa niso le v tem pogledu povsem nesprejemljive. Dogaja se še nekaj hujšega: stanje je po našem tudi nezakonito.

Zakaj? Razlog je zelo preprost. Dovolj je, da se vprašamo, kako more časnikar biti odgovoren pred postavo za poročila, če ne razume jezika, v katerem so sestavljena! Kaj bi nastalo, če bi

DRAGO LEGIŠA ■■■ 2

Štiri poslanice s »tematskega« kongresa DSL v Rimu

V središču pozornosti italijanske politične javnosti je še vedno »tematski« kongres Demokratične stranke levice, ki se je končal pred dnevi v Rimu. Šlo je predvsem za pripravo na prihodnje politične volitve, ki jih bo predsednik republike razpisal po vsej verjetnosti še letos. Ta stranka je namreč stber volilne združbe, ki bo tekmovala z Berlusconiem polom za prevzem oblasti v državi.

Na kongresu je nastopil tudi prof. Romano Prodi, ki je glavni kandidat levosredinske koalicije za novega ministrskega predsednika. Za sedanje razmere je zanimivo, da je bil na kongres kot gost povabljen sam Berlusconi, ki mu je bila dana možnost, da spregovori udeležencem. Kongresa so se sicer udeležili predstavniki vseh političnih strank, od skrajno levih do skrajno desnih, v čemer je treba videti predvsem znak, da je v Italiji prišlo do medsebojnega priznanja legitimnosti. To pomeni, da je vsaki stranki bila priznana pravica, da se poteguje za oblast v državi.

Največ zanimanja je seveda vladalo za izvajanja glavnega tajnika Demokratične stranke levice D'Alema. To med drugim izhaja iz pozornosti, ki so jo njegovim besedam posvetili italijanski časopisi. Tako je milanski Corriere della Sera napisal, da je D'Alema izkoristil »tematski« kongres, da je »naslovil na Italijane štiri po-

slanice«. V prvi pravi, da mora Italija končno postati »normalna« država. To pomeni, da bo vsaka vlada trajala eno zakonodajno dobo ali legislaturo in imela široko oblast; do zdaj so predsedniki italijanskih vlad trajali praviloma osem mesecev. V drugi poslanici je rečeno, da se morajo v Italiji spremeniti »pravila igre«, če hočemo, da bo politično življenje potekalo kolikor toliko mirno. Tretja poslanica pravi, da so nekatere spremembe republiške ustave postale neodložljive. Takšnih sprememb pa ne more opraviti ena sama stranka ali ena sama koalicija, temveč je zato poklican ves parlament. Nujno je dalje sodelovanje celotnega volilnega zbora, kar pomeni, da je treba razpisati referendum. Četrta in zadnja poslanica se glasi: vsi morajo vzeti na znanje dejstvo, da obstaja v Italiji desnosredinska koalicija. Ta je lani zmagala na političnih volitvah in lahko zmaga tudi na prihodnjih. Njen glavni voditelj je bil in je Silvio Berlusconi. S temi besedami je D'Alema priznal Berlusconijevemu polu legitimnost, enako pa je ravnal Berlusconi s svojim nastopom na kongresu.

Iz tega predvsem izhaja tole: v italijanskem političnem življenju naj odslej ne bi bilo več **sovražnikov**, imeli bi le **politične nasprotnike**, ki na demokratičen način tekmujejo za oblast v državi. Vsi pa strogo spoštujejo »pra-

vila igre«, ki so jih sporazumno določili. Kdor zmaga na volitvah, ima pravico, da vlada, poraženci pa imajo pravico, da delo vlade nadzorujejo in jo vzpodbujajo. S tem se tudi najprimerneje pripravljajo na nove volitve.

Nekateri so se spotikali nad tistimi izvajanjem glavnega tajnika DSL D'Alema, ko je dejal, da mora Italija končno postati »normalna dežela«. Očitili so mu, da je v tem skrita grožnja, češ da je treba Italijo tudi »normalizirati«, kar je v nekdanjem komunističnem besednjaku pomenilo takšno ali drugačno obliko nasilja. Na take očitke je odgovoril dnevnik Unità in pojasnil, da je normalna tista dežela, v kateri ne strmoglavljajo potniška letala, zadeta od rakete, kot se je zgodilo pred 15 leti pri otoku Ustica. Normalna je država, kjer ne more postati predsednik vlade, kdor je lastnik treh televizij in kjer tajne službe ne pokrivajo pokolov, ena sama stranka pa ni na oblasti kar pol stoletja...

Levosredinska volilna združba, za katero se zavzema D'Alema, ima seveda tudi svoje šibke točke. Te predstavljata predvsem Stranka komunistične prenovne na eni in Severna liga na drugi strani. Obe pa sta potrebni za zmago na volitvah. Prvo je D'Alema pozval, naj ne ruši nove volilne koalicije, temveč naj jo raje spodbu-

■■■■ 2

Narodni dom, simbol naše enotnosti

Ob 75-letnici požiga Narodnega doma v Trstu so številne organizacije naše narodnostne skupnosti priredile skupno manifestacijo v spomin na ta datum, ko je pogorela ponosna Fabianijeva stavba v središču mesta, simbol naše enotnosti, ki so jo po vojni razbile ideologije. Vzporedno s to obletnico je izšla tudi knjiga o Narodnem domu.

RADIO TRST A

■ ČETRTEK, 13. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Četrtekova srečanja: Mario Magajna; 10.00 Poročila; 10.10 Koncert simfonične glasbe; 11.30 Katja Kjuder: Moja Kitajska; 12.00 Po južnoameriških vrhovih; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Literarne podobe: Prosojni kelih poezije (Irena Žerjal); 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Klasični album: Teden Mauricea Ravela; 18.00 Portret Bojana Adamiča.

■ PETEK, 14. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Afera Hreščak v tržaškem občinskem svetu; 10.00 Poročila; 10.10 Trieste Prima 1994, mednarodna srečanja s sodobno glasbo; 11.00 Orkestralna glasba; 11.30 Katja Kjuder: Moja Kitajska; 12.40 Slovenske ljudske pesmi. Ljubljanski oktet; umetniški vodja Igor Švara; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.45 Števerjan '95; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Filozofi in literati; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Klasični album: Teden Mauricea Ravela; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 15. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 10.00 Poročila; 10.10 Koncert operne glasbe; 11.30 Katja Kjuder: Moja Kitajska; 12.00 Irska, lepa in tragična; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.30 Iz studia z vami: okrogla miza (izbor); 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Sergej Verč in Boris Kobal: Prežganka št. 2. Satirični kabaret.

■ NEDELJA, 16. julija, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojano; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: Ivan Sivec: »Pozabljeni zaklad«; 11.00 Čakole na placu; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Na počitnice; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Sergej Verč in Boris Kobal: Prežganka št. 2. Satirični kabaret; 14.40 Tropicana; 17.00 Sport in glasba; 18.00 Iz studia z vami: okrogla miza (izbor).

■ PONEDELJEK, 17. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Iz Četrtekovih srečanj: »Dr. Dorč Sardoc«; 10.00 Poročila; 10.10 Koncert v Kulturnem domu v Trstu; 11.30 Katja Kjuder: Moja Kitajska; 12.00 Dogodivščine v Grand Canyonu; 12.40 Moški pevski zbor »Vasilij Mirk« s Proseka; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Kmetijski tednik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Literarne podobe: Marko Kravos: Kratki časi; 15.00 Poletni mozaik; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Ena se tebi je želja spolnila (Tatjana Rojc).

■ TOREK, 18. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kraji pod Grmado v letih 1914-1918; 10.00 Poročila; 11.30 Katja Kjuder: Moja Kitajska; 12.00 Na počitnice; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Literarne podobe: Trinajst za trinajst (Magda Jevnikar); 15.00 Poletni mozaik; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Adam, kje si? Edvard Kocbek in njegov čas (Andrej Inkret).

■ SREDA, 19. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila; 10.10 Koncert v republiškem cerkvi; 11.30 Katja Kjuder: Moja Kitajska; 12.00 Kraška makrobiotika (Marica Uršič); 12.40 Slovenske ljudske pesmi; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Čakole na placu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Politično udejstvovanje Ivana Marije Čoka; 15.00 Poletni mozaik; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Literarne podobe: Marko Kravos: Kratki časi.

Štiri poslanice...

ja. Severni ligi pa je sporočil, da le ta koalicija more nekaj stvarnega narediti na področju federalizma, ki je ena bistvenih točk političnih prizadevanj Severne lige.

Zanimivo je, da je glavni voditelj lige Bossi vabilo za zdaj odklonil in naglasil, da bo Severna liga na prihodnjih političnih volitvah nastopila samostojno.

Mera je polna

kdo to sprožil pri sodnih obla-
steh?

Razmere je treba tudi zato čimprej pošteno urediti. Ustanova RAI mora ustrezno in primerno okrepiti časnikarski, programski in upravni organik ter časnikarsko strukturo uskladiti z zakonom o tisku (ta velja tudi za radijski in televizijski medij) in z določili časnikarske vsedrjavne pogodbe.

Italijanski sindikalist je pred leti označil razmere v časnikarskem oddelku Radia Trst A in na tem radiu na splošno za »kolonialne«. Izrekel je pošteno besedo. Od tedaj se ni veliko spremenilo na bolje. Ali ni zdaj mera že polna?

»Evropski jeziki -
praktični slovar«

V Vidmu so v ponedeljek, 10. t.m., predstavili »Praktični slovar« evropskih jezikov (italijanski, furlanski, slovenski, nemški in angleški jezik).

Avtorja slovarja sta Marijan Breclj in Gianni Nazzi. Na predstavitvi sta spregovorila glavni urednik videmskega dnevnika *Messaggero Veneto* dr. Gervasutti in univ. prof. Sergio Tavano.

Slovenska skupnost o volitvah
v tržaški pokrajinski svet

Pokrajinsko tajništvo Ssk v Trstu je z zadovoljstvom vzelo na znanje odobritev resolucije, ki jo je v deželnem svetu predlagala svetovalka Piccionijeva in ki obvezuje deželno upravo, da poskrbi za rešitev problema izvolitev organov tržaške pokrajine.

Treba bo sicer počakati na razsodbo ustavnega sodišča, a sklep deželnega sveta dejansko potrjuje, da je bil dosednji volilni sistem za tržaško pokrajino krivičen, zaradi česar je Ssk tudi vložil priziv, ki je pripeljal do vrhovnega sodišča.

Zato se tajništvo Ssk čudi stališču, ki ga je zavzel predstavnik DSL Miloš Budin, ko je izrazil

PAX LINGUIS

Današnji čas je gotovo čas velike medsebojne komunikacije in sodelovanja. To pa je sedanjí družbi še posebej možno predvsem z ustreznim znanjem jezikov. Nekdaj je to dolgo oparavljala latinščina, sedaj morda angleščina, za utopiste pa tudi esperanto. Vsekakor gre za dragocen zaklad jezika, ki je tudi odraz določene narodove kulture in tradicije.

Leta 1951 je nastal v franconskem kulturnem prostoru (prav iz spoznanja, da pot k miru vodi predvsem z odprtjem do jezika drugega) ustanova *Le Monde Bilingue* (Dvojezični svet). Leta 1952 je deset francoskih parlamentarcev sklenilo ustanoviti istoimensko skupino za nadaljevanje dejavnosti, ki jo je leta zasnoval Jean-Marie Bressand. Tudi UNESCO in skupščina evropskih dežel (leta 1989) sta se izrekla za podporo tej pomembni ustanovi. Tako se je po zasedanjih v Aosti, Barceloni in Luksemburgu osnoval projekt Evropske listine o večjezični vzgoji.

To je nedvomno zanimiva pobuda, ki se uvršča med toliko drugih iniciativ za večje poznanje jezikov, obenem pa za konstruktivno in mirno sožitje med ljudmi, posebej na narodno mešanih ozemljih. To zadeva še zlasti manjšinske stvarnosti, ki so danes tudi v državah Evropske unije aktualne in dejavne.

V času od 6. julija do 16. avgusta letos poteka v Aosti 35. tečaj Visokošolskega zavoda za federalistične študije. Namenjen je predvsem diplomirancem raznih univerz in specifično usmerjen v evropeistično problematiko. In prav Dolina Aosta je med najbolj primernimi za podobna kulturna in znanstvena srečanja, saj je to avtonomna dežela z narodnostno mešanim prebivalstvom in ob alpski zahodni državni meji.

Zanimiv je še razvoj — posebej na šolskem področju — pri bretonski manjšini v Franciji. Kot poročila pariški *Le Monde*, je bila nedavno v mestu Quimper velika manifestacija z več tisoč udeleženci v podporo bretonski šolski ustanovi Diwan, ki ima nad tisoč šolarjev med bretonskim prebivalstvom. Ne gre sicer za državno šolo, pač pa se sedaj kaže tudi ob strani države večja odprtost do nje. Tako je bil na obisku v Quimperju francoski minister za šolstvo Francois Bayrou, ki je zagotovil, da bo država prevzela tretjino stroškov za vzdrževanje oz. financiranje šole, medtem ko si bosta ostali dve tretjini prevzeli dežela in departma. Tudi plače učiteljev bo postopno prevzela država.

Okcitska manjšina — tako v Italiji kot v Franciji — rada sega po radiotelevizijskih medijih. Televizijsko deželno omrežje France 3 v mestu Marseilles oddaja tedensko kulturno oddajo *Vasqui* v okcitskem jeziku. Prav tako ima podobno oddajo radio Toulouse-Montpellier, spet na omrežju France 3.

Nedavno je mednarodni sejem v Toulousu imel za osrednjo temo »Okcitanijo«. Prisotni so bili tudi Okcitanzi iz Italije s svojim časopisom *Ousitanio Vivo* in raznimi knjižnimi izdajami. V kraju Castres Midi Pyrénées so odprli središče *Mayson de Pays* kot sedež in zrcalo okcitske kulturne identitete in center za dokumentacijo, predavanja in konference. To središče naj bi postalo prava stična točka z drugimi evropskimi kulturami.

Vse to je le izsek iz bogatega sveta narodnih manjšin v sedanjí Evropi. Poseben poudarek na medijih je gotovo zelo zanimiv; tudi za nas Slovence v Italiji, kjer je naša mlada slovenska TV mreža za večino gledalcev še vedno — nevidna! Upamo, da ne bo tako tudi ostala...

a.b.

prepričanje, da prejšnji volilni sistem ni diskriminiral manjšine.

To je med drugim v nasprotju z odlokom, s katerim je Deželno upravo sodišče utemeljilo vprašanje ustavnosti, in v katerem je poudarjeno, da tržaški pokrajinski volilni sistem oškoduje slovensko manjšino.

Če je namreč res, da je število izvoljenih svetovalcev določeno na osnovi rezultata volilne liste v pokrajinskem okviru, je tudi res, da v tej listi dobijo prve sedeže izvoljeni v manjših okrožjih, kar pomeni v okoliških občinah. V teh občinah pa so bili Slovenci do pred kratkim večina, in to so marsikje še danes.

Če bi pri nas veljal od leta 1956 isti volilni sistem kot drugod, bi bila lahko vsaj polovica svetovalcev izvoljena v okoliških občinah, kar pomeni, da bi Slovenci dejansko imeli več možnosti za izvolitev.

V proporcionalnem sistemu bi to pomenilo, da bi bilo večje število izvoljenih, na primer na listi bivših KPI ali PSI, slovenskega izvora in, glede na glasove, ki sta jih ti stranki imeli na pokrajinski ravni, bi lahko bil tudi predsednik pokrajine Slovenec.

Kot so že pokazale izkušnje, pa zna biti večinski volilni sistem hudo nenaklonjen narodnostni manjšini, kakršna je naša — spomnimo se tudi na primer goriškega pokrajinskega sveta — in prav zaradi tega Ssk med drugim zahteva minimalno zajamčeno zastopstvo v krajevnih upravnih telesih.

Velik uspeh 1. festivala amaterskih dramskih skupin

Prireditveni prostor na trgu v Mavhinjah, kjer je potekal uspešni festival (foto Kroma)

V nedeljo, 9. t.m., se je v Mavhinjah ob udeležbi izredno številnega občinstva končal 1. zamejski festival amaterskih dramskih skupin, ki ga je priredilo Športno-kulturno društvo Cerovlje-Mavhinje v sodelovanju z Zvezo slovenskih kulturnih društev in Primorskega dnevnika. Pokroviteljstvo

nad prireditvijo je prevzela Občina Devin-Nabrežina.

Organizatorji so s festivalom res imeli srečo, saj se je pokazalo, da amaterska gledališka dejavnost privablja veliko ljudi in ni bilo malo takih, ki so si ogledali vseh 15 predstav. Uprizoritve pa so potrdile veliko izrazno in vse-

binsko sporočilo, ki ga ima teater. Nastopile so gledališke skupine, ki redno, že desetletja dolgo igrajo po zamejskih odrih, nastopile pa so tudi čisto nove skupine, mladih in tudi otrok, ki jim je bilo igranje v Mavhinjah prvo pravo soočanje z občinstvom. Zvrstile so se tako dramatisirane pravljice, komedije in tudi bolj resne drame, igre v knjižnem jeziku in v narečju, z zelo različnimi scen-skimi in režijskimi rešitvami. Vsekakor pa je teh petnajst predstav od 29. junija do nedelje, 9. julija, lepo poživilo poletno kulturno ponudbo v zamejstvu.

Povedati moramo tudi, da je bil festival tekmovalnega značaja. Komisija pa prav gotovo ni imela lahkega dela. Podelili so vrsto priznanj posameznikom in gledališkim skupinam, prav pa je, da naštejemo nagrade, ki so jih podelili ob zaključku. Nagrado za najboljšo glasbeno opremo je prejela gledališka skupina SKD Tabor z Opčin za delo Vaje v slogu. Za najlepše kostume je bila nagrajena mladinska skupina SKD Primorec iz Trebč za igro Mestni godci. Nagrado za najboljšo sceno je prejel Oder 90 iz Gorice. Za režijo je bila nagrajena najmlajša režiserka na festivalu Taisija Kodrič. Za najboljšega mladega ig-

ralca so razglasili Meto Starc, članico mladinske skupine Amaterskega odra Prosek-Kontovel. Nagrada za najboljšo žensko stransko vlogo je šla Nikli Panizon, članici dramske skupine Metronom. Nagrado za najboljšo moško stransko vlogo pa je prejel Tomaž Susič, član Gledališkega krožka pri SKK iz Trsta. Nagrado za najboljšo moško vlogo je prejel Edvin Bogatec, član Amaterske dramske skupine KD Igo Gruden iz Nabrežine za vlogo Dušana v delu Sumljiva oseba. Za najboljšo žensko vlogo pa je bila nagrajena Vesna Guštin, članica Dramske skupine KD Kraški dom z Repentabra, za vlogo Hudičeve žene v delu Zgodba o dr. Faustu. Nagrado za najboljšo uprizoritev pa je prejela Amaterska dramska skupina KD Igo Gruden iz Nabrežine za komedijo Sumljiva oseba.

Organizatorji so si omissili tudi nagrado občinstva, ki je šla gledališki skupini ŠKD Cerovlje-Mavhinje. S tem so ljudje hoteli izraziti priznanje za ves trud, ki so ga Cerovci in Mavhenci imeli za uresničitev festivala. Tudi priznanje Primorskega dnevnika je šlo organizatorjem festivala.

Upati je, da bo ta pobuda res postala tradicionalno srečanje ljubiteljskih dramskih skupin.

Prof. Vera Tuta Ban o festivalu v Mavhinjah

»Bil je praznik naše ustvarjalnosti«

Kako ocenjujete to kulturno prireditve?

Prvi zamejski festival amaterskih dramskih skupin je po uspehu prese-gel vsa pričakovanja organizatorjev in pobudnikov. Očitno smo v našem prostoru nekaj takega že dolgo potrebovali. Navajeni smo na vsakoletne revije pevskega zborov, celo dvojne, na revije dramskih skupin pa doslej ni nihče pomislil. Ker je mavhinjski festival prvič odprl pot medsebojnemu srečanju naših amaterskih gledališč, je že zato zelo pomemben. Odmevnost te prireditve, ki je že po prvih vtisih velika, bo gotovo trajala tudi v prihodnje. Prepričana sem, da se je rodilo močno in zdravo dete, ki bo dolgo živelo.

Občinska uprava je manifestaciji dala pokroviteljstvo, ker ji priznava velik kulturni pomen, obenem pa ugotavlja, da pobuda popolnoma ustreza želji, da bi poživili stara vaška jedra in razkrili lepote naših vasi.

V čem je po vašem njen glavni pomen tako za ožje kot širše zamejsko okolje?

Festival je bil praznik naše ustvarjalnosti: 16 prijavljenih dramskih skupin iz raznih krajev s Tržaškega, iz Goriške in Benečije, od teh velika večina mladih, tudi takih, ki iščejo nove pristope in nove izrazne možnosti. Istočasno je potekala razstava treh

umetnikov, Bogomile Doljak, Pavla Hrovatina in Andreja Mervica. Kvaliteta celotne prireditve je bila zastavljena na več kot zadovoljivem nivoju. Mislim, da je vsak pesimizem v zvezi z našo prihodnostjo odveč, dokler bomo toliko živi in ustvarjalni.

Vendar je pomembno poudariti tudi dejstvo, da vsaka večja prireditve krepi našo samozavest. Gledališki festival, ki je privabil toliko nastopajočih in toliko publike, je to vlogo odlično opravil: Slovencem v zamejstvu je omogočil srečanje, na katerem je bila obravnavana naša specifičnost in tiste značilnosti, ki nam določajo identiteto, vključno z jezikom. Slišali smo predstave v sočnem narečju brez tujih interferenc. Večja samozavest vpliva na boljše znanje jezika in istočasno znanje jezika vpliva na večjo samozavest. Zunanje okoliščine, kakor je bil letošnji festival, lahko povzročijo sunek v pravo smer in občutek imam, da je bilo srečanje gledališč pozitivno v tem smislu.

Je pomenil festival za Vas tudi presenečenje?

Neverjeten je bil odziv publike: devet zaporednih večerov je prihajalo na trg na stotine gledalcev. Očitno je, da si ljudje želijo iger, pri katerih na odru prepoznavajo lastno stvarnost, svoje probleme in svoj humor. Amaterski nivo je predstave publiki še približal.

To je bilo največje presenečenje. Prav tako pa sem bila veselo presenečena nad velikim številom mladih in najmlajših skupin, ki veliko obetajo za prihodnost.

Ali se Vam ne zdi, da je amatersko dramsko udejstvovanje pri nas preveč zanemarjeno, medtem ko je ta prireditve pokazala, da marsikdo med mladimi čuti naravnost potrebo po izpovedi v javnosti, na odru?

Če pomislim, da vsaka osnovna šola in celo vsak vrtec, ki kaj velja, pripravi vsako leto dve ali tri prireditve in da so prizorčki marsikdaj zelo domiselno izdelani, sklepam, da je

med nami cela vrsta učiteljic, ki so sposobne in pripravljene, da tudi izven šole priskočijo na pomoč pri kulturnem delovanju; temu dodajmo nardarjenost in veselje posameznikov, ki se razživijo, če le najdejo prostor in možnost za izražanje. Nedvomno je potreba po nastopanju in odrskem izražanju zelo velika. Da so mladi, kot kaže, na novo odkrili to umetnost, pa pripisujem tudi dejstvu, da je mladina danes bolj samozavestna in se torej ne boji nastopati. Največkrat je dovolj že, če jim društvo nudi prostor in primerne mentorje.

Kdo ima največ zaslug za uresničitev te pobude?

Naj na tem mestu izrazim zahvalo in občudovanje članom ŠKD Cerovlje-Mavhinje, ki so organizacijsko brezhibno izpeljali prireditve kljub številnim tehničnim in birokratskim zapletom. Njihovo navdušenje, sposobnost in nesebičnost, pa tudi smisel za skupno delo so lahko vsem zgled in dokaz, da je v slogi velika moč. Zamisel za festival se je rodila pod velikim kostanjem mavhinjskega trga že v poletju 1994, ko so člani društva pripravljali prizor ob obletnici požiga vasi. Mentorstvo Maje Lapornik je bilo dragoceno od samega začetka dalje; pokroviteljstvo za prireditve je prevzela občina Devin-Nabrežina, pri pobudi pa sta sodelovala še ZSKD in Primorski dnevnik. Petčlanska strokovna komisija je ocenila vse nastope in podelila deset nagrad ter več priznanj. Zaslugu za uspeh imata tudi

Slavje na Vejni

Na Vejni je bila v nedeljo, 9. t.m., pobožnost ob praznovanju Ciril-Metodove nedelje, ki jo tradicionalno prirejajo na prvo nedeljo po godu svetih bratov.

V središču nedeljskega slavja je bil novomašnik Robert Ušaj iz Šempetra pri Novi Gorici, ki je tudi vodil sveto mašo in imel homilijo, med katero se je skliceval na nedeljsko božjo besedo, ki govori o pomenu duhovnega poslanstva. V tem smislu je poudaril vlogo vseh štirih življenjskih poklicev: duhovništva, redovništva, zakonskega življenja — in samstva. Vse pa ima svoj smisel in cilj v službi skupnosti.

Takoj po njem je številnim vernikom, ki so se udeležili slovesnosti, spregovoril zlatomašnik Stan-ko Janežič, ki je govoril o pomenu češčenja svetih bratov Cirila in

Metoda. Spomnil se je svetniškega škofa Slomška in dejstva, da je ta že leta 1851 ustanovil Bratovščinno svetih bratov. Prav tako pa je poudaril pomen zbliževanja med pravoslavno in katoliško Cerkvijo. Ob oltarju sta bila tudi dva bisseromašnika, in sicer Franc Malalan, ki je dolgo skrbel tudi za pobožnosti na Vejni, ter Stanko Žerjal iz goriške nadškofije. Prav ta jubilej je med pobožnostjo pri spodnjem oltarju svetih bratov Cirila in Metoda prebral nekaj verzov v čast novomašniku in v poklon svetnikom.

Med bogoslužjem in češčenjem pri oltarju svetih bratov Cirila in Metoda je zelo dovršeno pel cerkveni zbor iz Mačkolj pod vodstvom Iva Lešnika. Med številno množico so bile tudi narodne noše in skavti v krojih.

Mednarodno priznanje WACRA prof. dr. Janku Kralju

V času od 18. do 22. junija letos je bila že 12. mednarodna konferenca v švicarskem Leysinu, katere se je udeležilo okrog 170 znanstvenikov in profesionalcev iz 23 dežel. Med njimi je bil tudi zaslužni univerzitetni prof. dr. Janko Kralj iz Kranja, ki pripada tisti začetni skupini entuziastov na tem področju, ki se je združila za ločevanje zanimivih podjetniških pro-

blemov že v zgodnjih osemdesetih letih. V slovenski in mednarodni strokovni javnosti je prof. Kralj znan znanstvenik in strokovnjak, ki je znal povezati teorijo in prakso. V mladih letih je služboval v Iskri Kranj na odgovornih in vodilnih delovnih mestih v finančnem in drugih sektorjih. Kasneje je s študijem napredoval do najvišjih akademskih naslovov. Na Ekonomsko-poslovni fakulteti v Mariboru, kjer je predaval predmete s področja financ in politike podjetja, je že pred leti prejel najvišje univerzitetno priznanje, to je naslov zaslužni profesor.

WACRA (svetovno združenje za raziskovalne metode in aplikacije s sedežem v Needhamu — ZDA) je dr. Kralju letos podelila posebno priznanje za njegov dragoceni prispevek ter trajno pomoč konferencam na tem področju. Njegov letošnji referat je obravnaval tematiko presojanja politike podjetja po njegovi posebni metodi kot izhodišču za aktivno učenje, pisanje primerov in odločanje.

Prof. Kralj se je uveljavil med drugim z obravnavo praktičnih primerov v živo, to je način učenja o poslovnih problemih, pri katerem odgovorni iz podjetja obrazloži probleme, s katerimi se soočajo v podjetju, udeleženci pa, največkrat z burjenjem duha, predlagajo rešitve in dobijo povratno informacijo odgovornega iz podjetja ter profesorja glede teoretične strani problematike. Zanimivo je, da je dr. Kralj doslej vodil več sto takih primerov ter je razvil praktičen pristop na visoko kakovostno raven. Prav s tem se je uveljavil na mednarodnih konferencah.

prof. dr. Gabrijel Devetak

Pomen živinoreje za ohranitev poseljenosti Krasa

Dne 28. junija je bila v Sežani predstavitev študije »Nazadovanje živinoreje na Primorskem — vzroki in predlagani ukrepi«. Gre za študijo, ki so jo pripravili strokovnjaki Kmetijsko svetovalne službe in ki kaže na zaskrbljujoče stanje še zlasti na Krasu, kjer je v zadnjih desetih in še zlasti zadnjih petih letih število krav molznic padlo za približno 60 odstotkov. Gre za pojav, ki smo mu bili na zamejskem delu Krasa priča v šestdesetih letih, čemur je sledilo zaraščanje kraških gmajin in travnikov, tej naravni pogozditvi površin pa sta sledili osiromašenje botanične raznolikosti, zanemarjenost nekoč obdelanih površin, vse to pa je privedlo do videza zanemarjenosti in neurejenosti. Posveta v Sežani so se udeležili tudi slovenski minister za kmetijstvo Osterc, vodja republiškega Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov, gospa Lukačič, ter vodja Uprave za pospeševanje kmetijstva Kuhar. Vsi so ugotavljali, da je slovenski del Krasa le kakih 15 let za tistim delom, ki je v mejah Italije, in da je to nesprejemljivo.

Stanje živinoreje na Primorskem je orisal izvedenec za gospodarska vprašanja pri novogoriški svetovalni službi Miran Sotlar. Podatki so zares skrajno negativni, saj pomeni tako drastični upad živine posreden udarec ne le kmetijstvu, ampak širši družbi. Pri tem je opozoril na izredno razčlenjenost Primorske od hribov do morja. Vojan Škerk, direktor Zadruga Vinakras Sežana, je govoril o odkupu mleka na Krasu in o velikem nazadovanju v zadnjih letih. O stanju mlečne prireje na Krasu je govoril tudi Jože Papež. Osvetlil je položaj v luči zbiranja mleka, za kar skrbi mlekarna v Vipavi. Stojan Ščuka, vodja Kmetijske svetovalne službe za Primorsko, pa je obrazložil predloge za reševanje kmetijstva oziroma živinoreje na Primorskem. Ugotavljal je, da je osnovni problem v izredno težkih pogojih reje, v nekakšni nemotiviranosti ljudi, predvsem pa v majhnosti in razdrobljenosti parcel, kar močno otežkoča rejo oziroma tudi druge oblike obdelovanja. Zato kmečki izvedenci predlagajo državi, naj ravna podobno, kot so to storili v drugih evropskih državah, in primerno obdavči neobdelane površine. Istočasno naj poskrbi, da bi se bistveno olajšala davčna bremena ljudem, ki obdelujejo svojo zemljo, prav tako naj bi tudi zmanjšali davek tistim, ki dajejo zemljo v najem. Na ta način bi postopno reševali problem zemljiške razdrobljenosti.

Država naj bi tudi poskrbela za rajonizacijo kmetijstva, se pravi, da bi določila območja, kjer naj se razvija: poljedelstvo, vinogradništvo, sadjarstvo in živinoreja. Za Kras in hribovita področja, kot prevladujejo na Primorskem, naj bi veljalo, da bi na velikih površinah predvsem redili živino, kakor tudi drobnico in konje.

O tem je podrobneje govoril živinozdravnik Zlatko Jenko, ki je prav tako nakazal omenjene rešitve, pri tem pa poudaril dejstvo, da se z zaraščanjem Krasa spreminja tudi mikroklima, kar ustvarja vse več težav tudi vinogradnikom, saj grozdje ne zori, kot bi moralo, pojavljajo pa se tudi nekatere glivične bolezni, ki jim prija bolj vlažna klima.

Živahna razprava je pokazala, da je vprašanje upadanja živinoreje in mlečne prireje na Primorskem res aktualno. Med drugim so ugotavljali, da ima Slovenija že visoke presežke v prireji mleka in da gre te presežke izključno pripisati povišanju stalaža krav molznic v nižinskih predelih države, ki bi morali biti, ob bolj modri strategiji, namenjeni predvsem poljščinam, še zlasti žitaricam in krompirju ter drugim prehrabnim in industrijskim rastlinam, ki jih Slovenija drugače uvaža.

Minister Osterc je omenil objektivne težave, ki jih imajo kmetje na Primorskem, v hribovitih predelih in na Krasu. Istočasno je opozoril, da je treba verjetno iskati tudi v zunanjih dejavnikih (italijanske pokojnine, lažji zaslužek v drugih sektorjih itd.) razlog, da se ljudje na Primorskem oddaljujejo od zemlje. Obljubil pa je, da bo skušal nekatera območja uvrstiti v kategorijo zapostavljenih področij z visoko težavnostno stopnjo obdelave. Glede drugih rešitev pa je bil mnenja, da jih lahko država sprejme le v soglasju z drugimi resorji in širokim pristankom strank, ker bi drugače taki predlogi ob parlamentarni razpravi propadli.

Mimo ugotovitev in nakazanih izhodov je gotovo, da sedanje stanje terja nujnih rešitev, ki pa jih mora slovenska družba sprejeti, če hoče ohraniti poseljenost primorskega podeželja, ohranitev nekaterih naravnih značilnosti, npr. kraško gmajno, istočasno pa tudi zagotoviti pogoje za primernen zaslužek v kmetijskem sektorju, ki mora čimprej postati tudi eden glavnih dejavnikov ohranjanja urejenosti podeželja in torej posredno tudi povečanja turistične zanimivosti teh krajev.

M.T.

Bil je praznik...

☛☛☛ 3
dve umetnici: Vesna Benedetič, ki je oblikovala plakat, in Gabrijela Ozbič, ki je izdelala krožnike — dar za vse nastopajoče skupine.

Se Vam ne zdi, da je trg v Mavhinjah kot nalašč za tovrstne prireditve?

Mavhinjski trg je edinstven: s svojo zaokroženo obliko, s svojo akustiko, odmaknjen od prometa nudi posebno zbranost, ki je za take prireditve nujna. Zvonik in mogočna drevesa pred cerkvijo pa ustvarjajo magično ozadje odru. V Mavhinjah je dobro tudi to, da je ob trgu šolsko splotje z velikim dvoriščem; tako je bilo možno letos imeti tam še drugi oder. Seveda je za uspeh prireditev na prostem potrebno lepo vreme in glede tega smo letos imeli res veliko srečo. Vendar pa bo nujno za v prihodnje, če naj festival postane redna prireditev, poskrbeti za pokrit prostor v primeru slabega vremena. Kot je najbrž znano, v vsej občini nimamo primerne dvorane za večje prireditve in tudi telovadnica v Nabrežini ne ustreza več zahtevanim predpisom.

Za letošnje maturante

Fakulteti za kemijo in biološke vede

V tej številki nadaljujemo z rubriko, namenjeno dijakom naših višjih srednjih šol, ki so uspešno zaključili zrelostni izpit.

(Ured.)

KEMIJA

Študentje, ki se vpišejo na Fakulteto za matematiko, fiziko in naravoslovje, se lahko opredelijo tudi za tečaj kemije. Študij traja predvidoma pet let, v katerih naj bi kandidati položili 30 izpitov. Fakultetni svet je razdelil študijsko dobo na bienij in trienij. V trieniju se je mogoče poglobiti v eno izmed dveh študijskih usmeritev, in sicer v organsko-biološko ter anorgansko-kemijsko-fizikalno. Vsak študent si lahko študijski načrt tudi sam pripravi; poleg 22 obveznih predmetov si lahko namreč po svoji želji izbere ostalih 8, seveda z odobritvijo fakultetnega sveta.

IVAN BAJC

Doktor kemije lahko poišče delo na področju znanstvenega in tehnološkega raziskovanja ter v kemičnih industrijah, nadzoruje lahko kvaliteto proizvodnje podjetij, se ukvarja z varovanjem narave in javnega zdravja, lahko pa tudi izbere pot prostega poklica kemika, seveda po vpisu v poklicno zbornico.

BIOLOGIJA

Doktorski tečaj iz biologije spada pod Fakulteto za matematiko, fiziko in naravoslovje. Študentje, ki želijo dobiti naslov biologa, bodo morali presedeti za knjigami predvidoma pet let. V prvem trieniju jih čaka 19 izpitov, obvezno pa bodo morali slediti najmanj 1.600 učnim uram. V bieniju se bodo nato spoprijeli s 7 izpiti ter s 500 lekcijami. Fakultetni svet daje študentom možnost, da se v bieniju opredelijo za eno izmed dveh, že vnaprej določenih smeri. Ti sta biološko-ekološka ter biomolekularna smer. Naj še omenimo, da je v prvih dveh letnikih obvezno obiskovati tudi biološki laboratorij za najmanj 75 ur, ob koncu trienija pa bodo morali študentje dokazati tudi dobro znanje angleškega jezika, predvsem kar zadeva znanstvene in biološke izraze.

Po zaključenem študiju si lahko doktorji biologije izberejo poklic v zdravstvenih in farmacevtskih laboratorijih, v raznih javnih ali zasebnih bioloških podjetjih, po vpisu v poklicni seznam pa se lahko odločijo tudi za prosti poklic biologa.

Srednja šola na Proseku naj ostane!

Zavodski svet Srednje šole »Fran Levstik«, zbran na redni seji dne 7. julija 1995, je vzel v pretres problem racionalizacije, ki prizadeva tudi našo šolo, in se izrekel za naslednje:

1. da vsestransko podpira prizadevanja staršev in ustanov slovenske narodnostne skupnosti, ki želijo ohraniti sedanje stanje;

2. poudarja, da je šola »Fran Levstik« odraz širšega ozemeljskega, družbenega in kulturnega okolja, katerega središče je prav Prosek, vključno z občino Zgonik, in da je torej ohranitev šole bistvenega pomena za nadaljnji razvoj in obstoj slovenske prisotnosti na tem območju;

3. pričakuje da bo DUS (TAR) na skorajšnji obravnavi upoštevalo ugovore, pripombe, želje in upravičene zahteve prebivalcev in oblasti, ki se zavzemajo za ohranitev šole kot neodtujljive pravice po mednarodnih sporazumih in določbah za manjšine, in tako problem ugodno rešilo;

4. od slovenske javnosti in vseh demokratičnih sil pričakuje, da bodo vzemanja proti ukinitvi šole aktivno podprle s stvarnimi pobudami.

Zavodski svet izraža prepričanje, da bodo pristojni organi priznali naši šoli obstoj, tako da se bo lahko prihodnje šolsko leto začelo in nadaljevalo po utečeni navadi.

Predsednik zavodskega sveta Dario Kante

Ssk o rabi slovenščine v tržaški občini

Tržaško pokrajinsko tajništvo Ssk je z zaskrbljenostjo sprejelo vest, da tržaška občinska uprava neredno sprejema dopise v slovenščini. Tajništvo Ssk sicer priznava, da odredba z dne 24.1.1994 župana Illyja predstavlja korak naprej v primerjavi z odredbami bivšega župana Staffierija o tej problematiki. Illyjev ukrep namreč omogoča dopisovanje v slovenščini z Občino Trst v primerih, ko dopis »ne odpira upravnih postopkov«.

Seveda pa je taka rešitev hudo pomanjkljiva že zato, ker ni natančno določeno, kaj v tem kontekstu pomeni »odpirati upravni postopek«. Mimo tega pa je tudi jasno, da sedanja ureditev ne zadošča pravici pripadnikov slovenske manjšine, da se obračajo na občinsko upravo v materinščini, kot določajo Londonski memorandum in Osimski sporazumi.

Ssk se bo zato zavzela, da bi prišlo do res polnega priznanja jezikovnih pravic slovenskega prebivalstva v tržaški občini in njeni predstavniki bodo v tem smislu nastopili pri tržaškem županu.

Družinska psihološka knjižnica

Lepše življenje v srednjih letih (dr. Brice Pitt)

Med psihološkimi motnjami, ki lahko zagrenijo življenje srednjih let, sta prav gotovo zasvojenost z alkoholom in depresija.

Alkoholizem je izrazita težava srednjih let, deloma zato, ker je potrebnih nekaj let intenzivnega pitja, da človek postane alkoholik, deloma pa zato, ker imajo ljudje srednjih let več denarja za pijačo in manj drugih virov za sproščanje kot mladi. Samouničevalnost pri alkoholizmu izvira iz sovražstva do samega sebe. Kadar ne uspe, ali celo takrat, ko uspe, sovraži samega sebe in pije, da bi pregnal ta občutek in tudi zato, da bi ublažil bolečino, ker mora živeti še naprej. Združenje »Anonimni alkoholički« opozarja, da alkoholik najde vedno dober razlog, da še naprej pije: pijačo potrebuje zaradi živcev, pijača spada k njegovemu delu, kaj naj bi sicer počel v prostem času? Motivacija, da alkoholik preneha piti, mora biti močna, saj zoper alkoholizem pomaga samo popolna abstinenca. To pomeni nobenega kozarčka več, nikoli. Vendar pa je nenadno prenehanje

pitja hud izziv, zato mora alkoholik pogosto v bolnišnico. Piti se ne odvadi tako, da postopoma zmanjšuje količino zaužitega alkohola, pač pa ga nadomešča s pomirilom, najprej v precej velikih količinah, ki jih potem zmanjšuje, po dveh ali treh tednih pa povsem ukine. Organizacije, kot so »Anonimni alkoholički«, so odlična oblika samopomoči. Veliko storiijo za svoje člane in njihove družine.

Druge psihološke motnje, ki lahko zagrenijo življenje v srednjih letih, je depresija. Pogost razlog za takšno stanje je duševni konflikt med potrebo po odgovornosti in opravljanju dolžnosti v službi in doma ter občutkom ujetosti in željo po begu. Zelo zanimiva in pomembna je Jungova teorija o »senci«, tistem delu človeškega uma, ki je skrit v senci in ki skriva v sebi ne le nesprijemljive vidike osebnosti, ampak tudi tiste, ki smo jih zadrževali v ozadju zavesti zaradi različnih ciljev, želja in ambicij. Jung je na osnovi opazovanj sklepal, da se s svojo senco lahko soočimo šele v zrelih letih. Jungova teorija je pomem-

bna zato, ker zelo sprejemljivo in prepričljivo razlaga, da take spremembe v srednjih letih niso posledica nekakega novega, skrivnostnega zunanjega vpliva, marveč udejanjanje možnosti ali nagnjenj, ki ga je človek že ves čas nosil v sebi. Za to, da se sredi življenja začne čisto na novo, je potreben pogum ali obup, in dejavniki, ki privedejo osebo do tega, so različni:

- a) zdaj ali nikoli
- b) streznitev
- c) potreba po ljubezni
- d) dozorelost

Senca, o kateri smo prej govorili, ni nujno temna, sramotna stran osebnosti, ki jo je treba skrivati pred javnostjo, ampak lahko pomeni neuresničene in nepreskušene sposobnosti, ki so doslej ostale prikrite zaradi pritiskov in življenjskih ciljev mladostništva in zgodnje odrasle dobe.

Victor Hugo je menda zapisal, da so štirideseta leta človekovega življenja starost mladosti, petdeseta leta pa mladost starosti.

V srednjih letih lahko uživate v svoji zrelosti. Niste le starejši, ampak zelo pogosto tudi nekoliko pametnejši. Poznate življenjske pasti, vsaj nekatere, in veste, kako se jim je mogoče izogniti. Morda nekoliko bolje poznate celo same sebe, svoje dobre in

šibke točke. Nekateri seveda ugotovijo, da svojih mladostniških načrtov niso uresničili in da jih verjetno nikoli ne bodo; morda spoznajo, da so si postavili previsoke cilje, da za svoje napore niso bili ustrezno poplačani ali, da jim življenje pač ni bilo naklonjeno. Veliko ljudi najde na koncu največjo srečo v tem, da uživajo življenje tako, kakršno se jim ponuja.

Čeprav sta depresija in napetost v srednjih letih pogosti, večina ljudi v tem obdobju vseeno obvladuje sebe in svoja čustva kot takrat, ko so bili mladi. Niso več tako vihravi, nepotrepljivi, nestanovitni in jezni in čeprav jih je težje navdušiti, se tudi redkeje prepustijo obupu, kadar naletijo na ovire.

Za konec pa še citat, vzet iz Aristoteleve Retorike: »Vse prednosti, ki pripadajo izključno mladosti in izključno starosti, se združujejo v zrelih ljudeh: povsod tam, kjer se v mladosti in starosti kaže pretiravanje ali pomanjkanje, zreli ljudje vzdržujejo ravnovesje.«

Jelena Stefančič (Konec)

Slovenski ambasador v Rimu Marko Kosin je v začetku tedna prišel v Trst. Srečal se je s predstavniki krajevnih oblasti in z zastopstvom slovenske manjšine.

Izšel je bilten Drage '95

Izšel je bilten o poteku letošnjih študijskih dnevo Drage '95, ki jih prireja vsako leto v parku Finžgarjevega doma na Opčinah pri Trstu Društvo slovenskih izobražencev (DSI). Letos praznuje DRAGA tudi okroglo obletnico, to je 30-letnico svojega obstoja.

Na ta jubilej je naglašen tudi uvodnik, kjer je po kratkem orisu preteklega delovanja med drugim rečeno, da je »potreben nov intelektualni preboj, je potrebno ponovno razbiranje znamenj časov, in sicer v duhu zvestobe narodnim in krščanskim vrednotam, ki so navdihnile pobudnike našega vsakoletnega kulturnega srečanja, a obenem s poslušanjem za vse, kar je v političnem, kulturnem in duhovnem dogajanju zares novega in prelomnega. To razbiranje ni lahko, ker prehajamo v čas, ko je prostor svobode na vseh področjih življenja čedalje bolj pluralen, razčlenjen in nerazpoznaven, ko je razlikovanje med lepim in grdím, dobrim in zlim, resničnim in lažnim čedalje težje in čedalje bolj podvrženo subjektivni presoji ali včasih kar osebni samovolji.«

Bilten dalje prinaša program letošnje Drage, ki bo od 1. do 3. septembra, ko bodo spregovorili štirje predavatelji: Brane Senegačnik (Postmoderna med smislom in nesmisлом), Danilo Slivnik (Slovenija po petletni demokraciji), Jože Marketz (Sožitje med etnijami na verskem področju) in Hubert Požarnik (Kako je z duhovno ekologijo?).

V biltenu sta tudi kratka spominska zapisa o pok. msgr. Lojzetu Škerlu, bivšem škofovem vikarju za tržaške Slovence in duhovnem asistentu DSI ter sooblikovalcu DRAGE, pa tudi o Dolores Tersegla-Štrucelj, ki je bila zvesta spremljevalka in prijateljica teh študijskih dnevo. Objavljen je tudi odlomek iz dnevnika Alojza Rebule iz leta 1976 o smrti ustanovitelja Drage prof. Jožeta Peterlina.

Zatem je objavljenih tudi nekaj izjav o Dragi iz zbornika ob tridesetletnici, objavljene pa so tudi vse teme in vsi predavatelji od leta 1966 do 1994.

iz

Slovenska zamejska skavtska organizacija vabi na osrednjo slovesnost 4. slovenskega zamejskega jamboreja, ki bo v nedeljo, 23. julija, v Čezsoči (Bovec).

PROGRAM:

9.30 - dviganje zastave

10.00 - sveta maša

(daruje jo g. škof Metod Pirih) pozdravi načelnikov in gostov

16.00 - taborni ogenj

Predstavitev dveh publikacij Goriške Mohorjeve družbe

S predstavitev obeh knjig v Devinu

(foto Kroma)

Pred kratkim so na sedežu pevskih zborov v Devinu pri Trstu predstavili dve publikaciji, ki jih je nedavno izdala Goriška Mohorjeva družba (GMD). Gre za zbornik, v katerem so zbrani vsi prispevki dveh simpozijev o Francu Jezi, ki sta se od-

vijala v Trstu in na Ptuj 22. aprila in 22. oktobra lani ob 10-letnici Jezove smrti, ter za ponatis pesniške zbirke Lada Piščanca z naslovom *Pesmi zelene pomladi*. Večer sta poleg GMD priredila še Društvo slovenskih izobražencev (DSI) in kro-

žek za družbena vprašanja »Virgil Šček«.

Po uvodnem pozdravu predsednika in tajnika GMD msgr. Oskarja Simčiča in Marka Tavčarja je številnemu občinstvu spregovoril dr. Drago Legiša, katerega je z Jezo vezalo dolgoletno prijateljstvo in sodelništvo. Dr. Legiša je prikazal Franca Jezo kot človeka, ki se je zanimal za najrazličnejša področja, pri srcu pa so mu bile zlasti politična misel, demokracija in ideja o samostojni in neodvisni Sloveniji. Prebral je tudi nekaj odlomkov iz Jezovih knjig in publikacij, kot npr. Spomini iz taborišča, Demokracija in Neodvisna Slovenija.

Prof. Nada Pertot je spregovorila o zbirki *Pesmi zelene pomladi* primorskega duhovnika in pesnika Lada Piščanca, ene izmed nedolžnih žrtev na Lajšah pri Cerknem 3. februarja 1944 (spominska svečanost se je odvijala v nedeljo, 2. julija). Gre za ponatis zbirke, ki je pri GMD izšla leta 1950 po zaslugi Piščančeve sestre Zore. Zbirka obsega tri sklope (*Pomladni viharji*, *Drevesa in Božja igra*), katerim je sestra dodala še dva (*Lepa Vida in Sklepni akordi*). Prof. Pertotova je na kratko orisala Piščančev življenjepis in njegov opus ter izrazila upanje, da bo Piščanec dobil pravo mesto med slovenskimi besednimi ustvarjalci.

iz

SSO o Primorskem dnevniku

»Edini časopis mora biti resnično glasilo vseh«

Prejeli smo in objavljamo (Ur.)

Svet slovenskih organizacij je z začudenjem vzel na znanje nekatere izjave predsednice Delovne skupine za manjšine pri Odboru za mednarodne odnose v slovenskem parlamentu prof. Jadranke Šturm Kocjan. Le-ta je v intervjuju časnikarju Primorskega dnevnika Bogu Samsi v nedeljo, 2. julija, samo dva dni po končanem posvetu o manjšini kot subjektu, kategorično izjavila glede načelnega odnosa do manjšine: »Nobene lotizacije, nič pol : pol.« Izjava se je očitno nanašala na zahteve SSO in nekaterih drugih zamejskih organizacij, da gre pomoč Primorskemu dnevniku in drugim osrednjim kulturnim ustanovam v zamejstvu prek obeh krovnih organizacij, SSO in SKGZ, in da se končno neha z privilegiranjem določenih institucij iz ideoloških, strankarskih in drugačnih razlogov. Tak usklajen način intervencij je bil za nekatere skupne kulturne organizacije dogovorjen že med obema krovima organizacijama. Bil je tudi sklep Odbora za mednarodne odnose, da se priznata obe krovni organizaciji (zapisnik 75, seje, točka 23). Tak pristop je po mnenju SSO potreben tudi za Primorski dnevnik, ki je edini dnevni časopis Slovencev v Italiji. Ni dovolj, da je »izredno odprt«, kot trdi predsednica Šturmová, ampak mora

biti tudi resnično občuten kot glasilo vseh ali vsaj večine Slovencev v Italiji. O njegovi usmeritvi, povezavah, temeljnih izbirah ne more odločati le ena skupina.

Sklicevanje na nadaljevanje Partizanskega dnevnika gotovo pri nas v Italiji ni na mestu, saj drugačnega predhodnika Primorski dnevnik ne bi mogel imeti, če smo bili primorski Slovenci enotni v boju proti fašizmu, pri čemer naj spomnimo na vlogo, ki so jo odigrali slovenski duhovniki s Ščekom na čelu, glasbenik Lojze Bratuž in drugi.

Tudi očitke, da je SKGZ že enkrat reševala Primorski dnevnik in da druga krovna organizacija ni izrekla niti besede pomoči, je iz trte izvit. Takrat SKGZ ni priskočila na pomoč s svojimi sredstvi, saj je sama, ne da bi jih delila z drugimi, obilno zajemala iz matične podpore, s katero je celo umetno ustvarjala delovna mesta, da bi Zalivu, Mladiki ali komurkoli že odtrgala sodelavca in urednika. Upati je, da pet let po padcu komunizma ne bo prav danes spet diskriminirana tista stran zamejcev, ki ni bila komunistična. To bi bilo izredno slabo spričevalo za demokratičnost slovenskega parlamenta. Zato ne moremo razumeti, kako je mogoče, da se predsednica Delovne skupine za manjšine pri Odboru za mednarodne odnose,

opredeli za stališča, ki jih zastopa ena sama stran. To je v nasprotju z načeli, da je manjšina subjekt, ki mora sam odločati in se mora torej tudi sam dogovarjati. Tako stališče je tudi v nasprotju s Tezami za strateški dokument o odnosu RS do slovenske narodne manjšine, ki ga je na Slovenskem ministrstvu za zunanje zadeve izdelal Matjaž Jančar in ki v petem členu pravi: »Manipulacija manjšine v interesu dnevnih političnih notranjih ali zunanjih potreb konkretne vlade ali političnih institucij in načelno ali pa praktično odrekanje njene subjektivne in samostojnosti v odnosu do matice pomeni v končni posledici slabitev strateških interesov RS. Isto velja za poskuse manjšinskih političnih elit, da bi si pridobile prednost v odnosu matice do njih s podpisovanjem določenih političnih opcij v Sloveniji. Tako matica, kot manjšina, sta in bosta vedno politično pluralen organizem.«

Svet slovenskih organizacij je pripravljen sprejeti vse odgovornosti pri reševanju problemov slovenskih kulturnih, a tudi medijskih in gospodarskih institucij, noče pa biti podrejen partner. Jasno je, da bo problem Primorskega dnevnika odprt, vse dokler ne bo prišlo do rešitve, ki bo imela konsenz glavnine slovenske manjšine v Italiji.

»Devetnajsto stoletje ob meji«

V prostorih pokrajinskih muzejev na Goriškem gradu in v palači Coronini Cronberg v Gorici bo do konca leta odprta razstava z naslovom »Devetnajsto stoletje ob meji — Gorica 1780-1850 — Umetnost in kultura«. Odprtje razstave bo v petek, 14. t.m., prireja pa jo goriška pokrajinska uprava s sodelovanjem dežele Furlanije Julijske krajine, Fundacije Coronini Cronberg, in Goriške hranilnice.

Razstava bo odprta vsak dan, razen ob ponedeljkih, od 10. do 13. in ob 15. do 19.30.

Spominska maša za žrtve Brecljeve družine

V nedeljo, 16. t.m., bo ob 18. uri v gozdu pri Kodretih (Zgornja Brana) spominska maša za žrtve družine Breclj.

Člani te družine so bili zverinško umorjeni leta 1944. Zločin pa je leta globoko odmeval po vsej Vipavski dolini. Sorodniki so na kraju zločina postavili pred nekaj leti križ. Kdor pride od Štanjela, naj obrne na levo po vasi Čehovini.

Nova doktorja

Na tržaški univerzi sta pred dnevi diplomirala iz ekonomije gđ. Alenka Obad iz Saleža in Walter Stanisla iz Nabrežine. Za življenjski uspeh obema novima doktorjema iskreno čestitamo in jima želimo še veliko novih uspehov v poklicu.

Anton Breclj

Spomini na boje ob Soči 1915-1918

Ponudil sem možu ležišče in mu pustil svečo z naročilom, da jo ugasne, preden leže. Ko sem mu voščil lahko noč, je mož strmel vame.

Zazdelo se mi je, da nisem bil še nikdar tako lahek kakor takrat, ko sem hitel navzgor v stanovanje k čakajočemu prijatelju, inženirju Podkrajšku, ki se nisva videla že več ko deset let.

* * *

Prijatelj se ni dolgočasil, hlastno je prebiral časopise, ki jih ni imel v rokah že več tednov, in si svaljkljal cigarete. Zvesta in srčna hišna pomočnica Pavla, ki je oskrbovala stanovanje in mene, je prinesla večerjo na mizo, opravičujoč se, da je napravila samo zame in že pred poldrugo uro, zato se je še ta skvarila zaradi predolgega čakanja. Dal sem prinesiti še zadnjo salamo od tistih, ki mi jih je prepustila znana gostilničarka Slamičevka na Solkanski cesti, preden so jo pregnali izstrelki v zaledje.

Prijatelju je po bratovsko deljena večerjica dobro teknila, tudi salamo je hvalil in jo pridno »tesal«, ugajalo mu je domače vino, bratov pridelek. Poznal sem prijatelja iz mlajših let: pri učenju in kasneje pri delu je bil silno točen in skrben; ko je pa prišel — redkokdaj sicer, morda enkrat v mesecu — v prijateljsko družbo, je bil neugnan veseljak do zore. Pavli sem naročil, naj pripravi nekaj več pijače in skuha večjo posodo črne kave.

Po večerji se je začel prijatelju razvezovati jezik, tudi resne poteze so se mu razlezele, temne in tožne oči so mu nekoliko oživele. Povedal mi je svojo žalostno zgodbo. Imel je lepo službo, kot deželni inženir je gradil ceste in mostove. Bil je srečno poročen, a zaradi porodne nezgode je izgubil ženo, ki mu je pustila kopico neboljelih otrok. Oskrbuje mu jih njegova že priletka mati. Ob začetku italijanske vojske so ga pritegnili v vojno službo, da gradi strelske jake, rove in votline po robu Banjske planote, in sicer od Avč do Solkana. Kot bivališče si je izbral in uredil drugo kapelico na poti s Prevala na Sveto goro. Po kratkem opazovanju je spoznal, da je tisti kraj v njegovem okolišču najbolj varen pred topovskim ognjem, ker ga ščiti Sabotinov greben. Tam lahko mirno dela načrte in račune, tam tudi spi podnevi, ko ima čas,

Ambrož Kodolja

Ljubljanski Picasso (2)

Pravijo, da je Picasso ena najpomembnejših osebnosti na likovnem področju v dvajsetem stoletju. Na razstavi je bilo prikazanih 117 keramičnih stvaritev, najrazličnejših formatov in oblik. Avtor je v obdobju od 1947 do 1971 z izredno kreativno močjo ustvaril na tisoče (!) keramičnih del, v veliki meri v keramičnih delavnicah Madoura v Vallaurisu. Ob vsem tem nastaja vprašanje avtentičnosti takega umetniškega dela. Keramiki so običajno umetniki, ki naredijo unikat, velikokrat ga celo sami oblikujejo in to je njihovo delo. Na to se podpišejo in to je njihovo. Pri Picassu pa je drugače. Kaže, da je izšel iz te keramične tradicije in v keramičnih delavnicah, ob delavcih — keramikih, izbiral vrče, sklede, krožnike in druge keramične oblike, jih slikal in se nanje podpisoval. Obstaja celo upravičen dvom avtentičnosti, četudi ima avtorjev podpis. Pred časom se je govorilo, da so mu ob njegovi navzočnosti celo drugi slikali, da je on samo delal določene korekture in podpisoval. Pozneje pa so bili celo podpisi ponarejeni... O vsem tem se je veliko pisalo, govorilo, razpravljalo... Ostane pa kljub vsemu dejstvo, da so keramični predmeti z njegovim podpisom cenjeni, iskani in tudi dragoceni, neglede kako so nastali! Na njih je Picassov podpis.

Na ljubljanski razstavi nas lahko prijetno iznenadi že njena postavitev.

Priznam, da je bil uporabljen prefinjen čut, da je bila lepo izbrana motivika kot tudi figuralnost razstavljenih predmetov. Nepozaben ostane vtis na dve vazi s štirimi obrazi: ena simbolizira moža, druga ženo.

Koliko je Picasso študiral takšne like in takšne poteze, preden je dal v peč predmet, je drugo vprašanje. Dejstvo je, da so se mu stvari posrečile in da še vedno obiskovalec ob njegovem delu zastrmi, kar ob kakšni drugi razstavi tega ne doživi.

Vse te keramične oblike, kot so pladnji, krožniki ali tlakovci, so pri avtorju nekakšna osnova, ki jo potem prenese v keramični motiv. Tako so se na njih znašli: kozja glava v profilu, koridni prizori, golob, kot tudi cele male krajine... Slikarska podlaga mu služi za kompozicijsko spretnost, ki jo prefinjeno prilagaja keramičnim posebnostim.

Ob glinastih posodah, kot so vrči in čaše, najdeš nekakšno izhodišče njegove tradicionalne rodne dežele, ki je spretno usklajena z občutkom prilagajanja namenskosti predmeta. Tudi njegovo nanašanje barve s trdim koncem čopiča daje nasičenost posamezni upodobitvi, četudi je ta samo v nekaj črtah. Picasso se »igrivo konfiguralno spreha« med liki in figurami s tem, da ob vsem tem kaže mojstrsko inteligenčnost in prefinjeni čut umetniške roke.

Zanimiva je tudi ugotovitev, da so nekatere posode izredno preproste. Imajo navadne oblike in jih je prav zato ovekovečil tudi z navadnimi preprostimi poslikavami.

Ob koncu imamo zanimivo ugotovitev: »Picasso se je zatekel h keramiki, ko je imel petinšestdeset let.« Kaj ga je gnalo k temu dejanju? Nekje sem prebral: »V dvajsetem stoletju se je izjalovil vsak poskus, da bi tedanja moderna umetnost nagradila svojo tradicijo. Picassova roka je umirajočo tradicijo — umetnost vrnila v življenje, ko je spremenila naše vrednotenje njenega mesta v zgodovino zahodne civilizacije!« Mogoče je bil za avtorja prav to izziv, da nam je zapustil tolikšno količino neprecenljivih keramičnih del, ki so in bodo izziv bodočim rodovom?

Ambrož Kodolja

POJASNILO IN POPRAVEK

V prejšnji številki Novega lista (z dne 6.7.1995) je pomotoma izostal stavek, ki pojasnjuje, da je avtor študije o kiparju Francetu Goršetu višji kustos Goriškega muzeja Marko Vuk. Študijo smo ponatisnili iz ličnega kataloga, ki je bil izdan ob Goršetovi razstavi na Gradu Dobrovo (in ne Dornberk, kot smo zmotno napisali v didaskaliji pod sliko enega kiparjevih del). Marku Vuku se za spodrsrljaj opravičujemo.

(Ured.)

(6)

ponoči pa je navadno zunaj na postojankah, kjer vodi utrjevalna in obrambna dela. Nocoj ima prvi dopust, ki ga hoče preživeti pri meni, da pride po treh mesecih med ljudi, vojaščina gori je zverinska ali zločinska svojat, ki se je ogiblje.

»Pa saj je na Banjski planoti še polno naših ljudi, duhovnikov, učiteljev in županov, ki bi bili veseli tvoje družine.«

»To je vse res, a ne smem z njimi občeati. Moj predstojnik, zagrizen Nemec, mi je izrečno prepovedal, češ da imam preveč zaupne posle, ki jih ne sme nihče niti slutiti, dejansko me pa črti kot Slovenca in ne mara, da bi od ubogih gorjanov kaj več zvedel, kako divja domača vojaščina v svoji deželi med domačini.«

»Hude pritožbe prihajajo tudi v mesto. Povej mi kaj, da sporočim o priliki okrajnemu glavarju, morda bo kaj zaleglo!«

Prijatelj je opisoval, kako strahotno je življenje naših ljudi: »Že ob prihodu je vojaštvo uničilo vse poljske pridelke in pobralo kmetijam vso živino. V kmetijskih hišah se šopirijo častniki in podčastniki, domači ljudje so izrinjeni v hleve, v dežju se morajo umikati vojaškim konjem celó od tam. Živež dobivajo ljudje zelo neredno in prav pomalem, da so vsi sestradani. Otroci in starci oblegajo vojaške kuhinje in preže na ostanke. Najhuje trpi ženstvo mlajših in srednjih let. Na dnevnem redu so posilstva, ki jih nihče ne kaznuje. Zgodilo se je tudi, da je dekle zabodlo nasilneža z njegovim bajonetom. Toda življenjska stiska je v nekaterih družinah že tolika, da se žene prodajajo za denar, kruh, moko, sladkor in druga živila, da z njimi rešujejo sebe in svoje otroke pred lakoto. Spraševal sem ljudi, zakaj se ne umaknejo iz tolikih strahot, a vsi se bojé negotovega življenja v tujini in trdno pričakujejo, da se bojišče kmalu premakne v laško deželo, zvedeli so namreč, da se je celó rusko bojišče preneslo nazaj v Rusijo.«

Nato sem prišel na vrsto jaz s svojimi dogodivščinami. Počasi, a vztrajno sva praznila čaše, srebala kavo in kadila. Ko je ura na steni odkukala polnoč, sem mu ponudil posteljo, kar je odklonil, češ da mora »domov« na Sveto goro. Pomenkovala sva se naprej, okoli ene ure je prišel najin razgovor na dijaška leta. Takrat se je prijatelj razgrel in ob tistih spominih tako pomladil, da je bil kar razposajeno vesel. Hitro so potekle urice; kmalu po treh se je prijatelj dvignil, češ da mora biti pred zoro »doma«.

Spremljal sem ga po stopnicah. V mojem zavetišču je slovesno drnjohal moj gorjan. Na vežnih vratih sva se poslovila, po ulici je kar gomazelo vojaštva, konj in vozov.

O razmnoževanju in gojenju hortenzij

Junij je čas, ko cvetijo hortenzije. To je cvet, ki je samorasen na Japonskem, v Evropo pa so hortenzijo prinesli konec 18. stoletja. Gre za grmovnico, ki vsekakor obogati še zlasti polsenčnate kotičke v vrtovih. V naravnih pogojih so cvetovi hortenzij rožnate barve, če pa rastlina srka železove sulfate, dobi cvet bolj modrikast odtenek. Hortenzija ljubi propustna tla, ki so lahko tudi izrazito kisla. Kislost tal vpliva na barvo cvetov. Če je zemlja, v katero smo sadili hortenzijo, močno ilovnata, je pametno, da na dno jame dodamo nekaj kamenja za drenažo. Pametno je tudi, da tej zemlji pri- mešamo zrel kompost ali prst za

potrebe cvetličarstva. Če hortenzijo gojimo v vazi, jo lahko presadimo na prosto, takoj ko bo odcvetela. Če bi jo radi imeli v loncu, bomo po cvetenju rastlino presadili v večjo vazo.

Hortenzijo razmnožujemo s potaknjenci, ki jih narežemo, ko odcvetijo. V ta namen bomo uporabili od 10 do 15 cm dolge vršičke. Vsadimo jih v pesek, ki je pomešan s šoto. Potaknjence postavimo v senčnat prostor in pazimo, da bo prst vedno vlažna. Vsakega posebej smo vsadili v nekoliko večjo vazico. In pazimo, da jo vsak dan zalijemo. Po približno mesecu dni bomo opazili, da potaknjenci začnejo poganjati nove

brste. To je znak, da so pogнали koreninice in smo si vzgojili novo rastlino. V takem lončku bo hortenzija rastla vsaj še leto dni, da se bo okrepila in utrdila. Šele nato jo bomo presadili na prosto ali pa v večjo vazo. Opozorimo pa naj, da hortenzija raste v cvetličnem loncu največ 4 do 5 let, v vrtu pa lahko raste zelo dolgo, saj jo lažje negujemo.

Hortenzija potrebuje veliko vode in to tudi pokaže, ker hitro ovne. Ko opazimo, da so listi in cvetovi povešeni, moramo takoj zaliti. Pri tem velja opozoriti, da je največji sovražnik hortenzij apnenec, ki ga je v naših vodah zelo veliko.

Zato bi morali hortenzije zalivati izključno z deževnico ali pa moramo namestiti filter, ki odstranjuje apnenec iz vode, ker bomo drugače v kratkem povzročili hortenzijam veliko težav.

Pogosto bomo pri hortenzijah opazili, da so menjale barvo cvetov. To pomeni, da se je spremeni- la kislina v tleh.

Če želimo imeti modro obarvane hortenzije, moramo rastline zaliti z železovim sulfatom ali s posebnim aluminijevim sulfatom, ki ga prodajajo v semenarnah kot barvilo za to cvetje z Daljnega Vzhoda. Za ta korak se bomo seveda odločili le v primeru, če želimo imeti modro obarvane cve- tove.

Klic na pomoč!

Na naš časopis se je obrnila gospa iz Rojana in nam obrazložila svoje naravnost obupno družinsko stanje. Živi s sinom, ki pa je žal zašel na stranpota in zabredel v velikanske dolgove.

Mati zato prosi naše bralce za gmotno pomoč. Kdor se bo odzval njenemu obupnemu klicu, naj svoj dar prinese v naše uredništvo oziroma up- ravo.

NAŠE SOŽALJE

Ob nepričakovani smrti prof. Andrejine Maver por. Perčič izrekamo užaloščenim svojcem globoko občuteno sožalje.

* * *

Sožaljem, izrečenim ob smrti Bruna Kuka, se pridružuje tudi naš list.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

Član Združenje periodičnega tiska v Italiji

Tisto jutro sem vstal bolj kasno, da sem se moral ročno odpraviti v bolni- co. Na srečo je moj gost pod stopniščem še spal — dišalo pa je skozi okence še vedno kakor iz nepospravljenih in neprežganih vinarn. O da bi se mu razkadarli z vinskimi tudi drugi zli duhovi iz zmučene glave!

Proti poldnevem sem se vrnil domov. Gorjan me je čakal na dvorišču in nemirno korakal okoli vodnjaka. Povabil sem ga s seboj v poslovalnico. Spotoma se je zahvaljeval za prenočišče in opravičeval zaradi sinočnih nerodnosti.

Iz razgovora, ki sva ga imela sama v poslovni sobi, sem posnel, da se je besna razdraženost v njem podela, a ostala je v njem še mrka zagrenje- nost, ki išče izhoda.

»Brž me pregledajte in povejte svojo sodbo; mudi se mi domov!«

»Domov pojdete v večernem hladu, zdaj je preveč soparno in nevarno zavoljo stalnega obstreljevanja prehodov!« sem ga zavrnil, ker se mi ni zdel še dovolj goden, da bi ga bil izpustil iz rok.

Že prejšnji večer sem se sam pri sebi pridružil gorjanovemu mnenju o izvoru njegove bolezni; podrobno poizvedovanje o njegovem življenju in osebni pregled sta potrdila bolnikovo razpoznavo: mož je dejansko imel kapavi- co, ki jo je staknil najbrž doma. Da bi odložil priznanje, sem odvzel možu kapljico gnoja, rekoč: »Vaša domneva je bržkone pravilna; a da jo morem ali potrditi ali zavreči, moram pregledati to kapljico pod drobnogledom, če je bolezen res kužnega izvora ali se je drugače izcimila. Popoldne izvršim še ta pregled v bolnici, kjer imamo boljšo povečevalno pripravo, kakor je moja doma. Pridite po odgovor proti večeru!«

Bistrega gorjana se je lotevala jeza, ker je izprevidel moje zavlačevanje, a vdati se je moral mojim razlogom. Govoril sem mu še o strahotnem trpljenju prebivalstva na vojnem ozemlju, posebno ženstva, ki je malone brez var- stva izročeno vojnim besom. Krivično bi bilo, tako sem razlagal, ko bi kdo hotel presojati ravnanje ljudi sredi vojnih grozot po vidikih urejenih razmer v mirni dobi.

Zvečer me je čakal na dvorišču, mirno čepeč ob vodnjaku. Najin posel je bil kratek. Vdano je sprejel navodila, kako naj zdravi svojo bolezen, in pre- den sem omenil, da je treba tudi ženi zdravljenja, je rekel sam: »Pa zapišite še kaj zanjo.«

»Najbolje bo, ako se pride vaša žena sama pokazat, da ji razložim, kako naj ravna, zakaj njena bolezen se zdravi drugače ko vaša.«

Drugi ali tretji dan je prispela navsezgodaj brhka gorjanka in prinesla v dar košaro dehtečih gorskih malin. Brez poizvedovanja sem končal svoje zdravniško opravilo pri njej, pregled in navodila, ker nisem navajen brskati po človeku brez potrebe. Ona pa je sama od sebe razodevala svojo zgodbo. Pri slovesu mi je rekla: »Vidite, tako se godi ženi, ki si je želela moža domov iz ogrskih bolnic in plačala za to toliko ceno, da je staknila to grdo spako.«

Uboge žene v miru, trikrat uboge v vojski!

* * *

V teh spominih sta menda že omenjeni dve lačni dobi v mojem življenju. Prva je obsegala nekaj let ljubljanskega šolanja, dokler se nisem s poučeva- njem drugih priril do bolj polnih krožnikov. Druga je trajala prvi dve leti vi- soke šole, dokler nisem napravil prvega strogega izpita, ki mi je prinesel di- jaško ustanovo in toliko zaupanja, da sem mogel delati dolgove pri denarnih zavodih. Stradal nisem več, a na koncu svojega zdravniškega učenja se mi je začela hrana upirati, želodec se je naveličal toplih jedi po gostilnah tretje vrste ali dijaških mizah in mrzlih jedi iz prodajaln. Vse, kar je dišalo po me- su, se mi je prigabilo, druge hrane pa takrat ni bilo. Vrgel sem se na mlečno prehrano, ki sem jo sprva sam varil na samovarju. Kmalu se me je usmili- la dobrosrčna gospodinja, ki me je rešila vsakdanjih »prismojenosti«, ko je sa- ma prevzela mlečno kuhinjo zame. Ob mlečni in rastlinski hrani sem si po ne- kaj mesecih dodobra opomogel.

V tretje gre rado. Tretja moja lačna doba je napočila v drugem letu sve- tovne vojske in trajala do njenega konca. Moja ožja domovina že v mirni do- bi ni pridelovala dovolj živeža, zlasti ne žita, mesa in masti; ko pa je postala vojno ozemlje, je izginila še krompir, fižol, mleko in sadje. Neštevil- ne čete vojakov in delovna krdela sestranih vojnih ujetnikov Rusov so uni- čevale kakor požrešne koblice vse pridelke še pred dozorenjem. Tudi med kmeti je zavladala občutna lakota. Oblasti so se zganile in »uredile prehra- no«. Kako je bilo drugod v notranjosti države, ne vem, v vojnem ozemlju vem, da smo dobivali dovolj nakaznic za živila, živil samih pa občinska preskr- bovalnica ni imela nikdar toliko ne po množini ne po kakovosti.

(Dalje)